

MUZIEK

voegen: den beste overkomt dit niet). Het is intusschen een ernstige fout in ons concertleven, dat de kans op een herhaling van een noviteit — althans binnen afzienbaren tijd — zoo uiterst gering is. Het publiek blijft wat de contemporaine muziekproductie betreft met onverwerkte indrukken rondloopen, welke nu en dan eens met nieuwe, doch even vage indrukken vermengd (niet versterkt) worden en ik geloof, dat de impopulariteit van de nieuwste muziek voor een belangrijk gedeelte is toe te schrijven aan de schaarsche gelegenheid, om met bepaalde stukken inderdaad vertrouwd te raken.

In Maart 1939 werd in het Concertgebouw onder leiding van Willem Mengelberg de „wereldpremière” gegeven van het Violconcert van Béla Bartók, dat op den Oudejaarsdag van 1938 was voltooid. Ongeveer een jaar later verscheen dit stuk, waarvan de solo-partij door Bartók's intimus Zoltan Székely gespeeld wordt, wederom op het programma. Ziedaar een uitzondering, welke regel verdient te worden. De sensatie van een wereldpremière was er nu af, en de voorwaarden tot een bezonkener oordeel werden thans beter vervuld.

Béla Bartók behoort tot de componisten, die tot de frissche bronnen der volksmuziek gegaan zijn, om aan het sterk-doorgevoerd subjectivisme in de muziek paal en perk te stellen. Zijn studie van de Hongaarsche volksmuziek deed hem niet alleen vele melodieën aan de hand, welke in suites, rhapsodieën, kinderstukjes e.d. dankbaar verwerkt konden worden, doch zij gaf ook aan zijn zelfstandige melodische denkwijze kern en richting. Het citeeren en parafraseeren van bestaande volksmelodieën waarborgt immers

nog geen kunstwerk. Eerst wanneer de componist, zij het dan ook onder stimulans der volksmelodieën, tot een melodische inspiratie komt, welke tevens aan zijn eigen psyche beantwoordt, kan een belangrijk kunstwerk ontstaan. Bartók heeft de sterke impulsen, welke van de onbedorven volksmuziek uitgaan, inderdaad persoonlijk verwerkt. Hij is niet de slaaf geworden van zijn volksliederenverzameling. Op den duur schiep hij in volkomen vrijheid *eigen* melodieën, waarin de kiemkracht der volksmelodieën, welke hij uit den mond der Magyaarsche boerenbevolking had opgeteekend, ergens in de diepte nog wel voortleefde, doch de *invallen* — en daar gaat het in de compositie a priori om — waren zijn volledig eigendom. Van deze synthese legt ook het Violconcert getuigenis af. De melodie in G bijvoorbeeld, waarop de variaties van het andante zijn gebouwd, bezit een strikt volgehouden alteratie: de verhooging van den vierden toon, welke in deze toonladder de z.g. lydische kwart tengevolge heeft. Ons tonaliteitsbesef in aanmerking genomen, zouden wij herhaaldelijk het gevoel moeten hebben, dat deze verhoogde kwart uit het tonale verband springt. Dat dit geen oogenblik geschiedt, is uitsluitend toe te schrijven aan het feit, dat Bartók's melodische inventie zoozeer met deze vreemde, aan de volksmuziek inhærente tonaliteit vergroeid is, dat hij zich, zoo dicht in de buurt van de „normale” grooterterts-toonladder, geen oogenblik geweld behoeft aan te doen, om in deze exotisch-tonale sfeer te blijven. Hier hebben wij inderdaad met een „ingeschapen” alteratie te doen, waaraan iedere gedachte aan ontleening vreemd is.

De boeiende klankeffecten, waarmede Bar-